

«ДАЄТЬСЯ ДЕНЬ» – ДЛЯ СВІТЛА, ДЛЯ «ФІЛОСОФІЇ СЕРЦЯ»,
ДЛЯ МИСЛЕННЯ
(за збіркою поезій «Згорток на лавці» Марії ВАЙНО)

Марта Хороб

e-mail: khorob@ukrnet

Мета статті: докладно проаналізувати третю і на сьогодні останню книгу поезій «Згорток на лавці» Марії Вайно, виявивши ріст художньої майстерності та її абсолютну несхожість в порівнянні, скажімо, з першою книгою, де центральним є мотив зрадженого кохання, відмінність у образності, багатограннішій мотивації та поетичній стилістиці – з двома попередніми збірками («Терпкість», «Нитка Аріадни») та «Ужгородським циклом». Це й визначає **наукову новизну** осмислення. **Методи дослідження:** герменевтичний, рецептивної естетики, конкретно-історичний. **Практичне значення статті** у тому, що її результати можна використати при осмисленні українського поетичного процесу кінця 90-х ХХ- та початку ХХІ віку і, зокрема, творчого доробку Марії Вайно як лірика, поетки при написанні курсових, дипломних, магістерських чи іншого виду робіт.

Ключові слова: Марія Вайно, поетеса-філософіня, «філософія серця», світ ліричної героїні.

Виклад основного матеріалу. Якщо перші дві книги поезій прикарпатської поетки, прозаїка й кінодраматургині Марії Вайно («Терпкість», 1992, «Нитка Аріадни», 1997) переповнені любов'ю, емоціями, стражданнями ліричної героїні, а також розмислами над сакральними мотивами й образами [див.: 8], то третя поетична збірка («Згорток на лавці», 2006) відрізняється від них насамперед філософським осмисленням буття, більшою вираженістю мовленого, зовнішньою притлумленістю почуттів при їх внутрішній напрузі й наповненості. Ще й досі відсутній її ґрунтовний аналіз, за винятком журналістського розмислу Омеяна Халуса на презентації цієї книги (див.: Укр.слово.2007.17-23 січня (№3).С.9).

Уже в початковій поезії «Філософія серця», що й дала назву першому циклу, авторка спонукає реципієнта згадати окремі положення праць українських філософів Григорія Сковороди та Памфила Юркевича, що по-своєму присутні в цьому поетичному роздумуванні. Опираючись на їхні міркування стосовно переваги «серця» над розумом, (зокрема, згодом теоретично обґрунтована Юркевичем так звана філософія

«кордоцентризму»), поетеса акцентує на визначальній рисі нашої ментальності, а, йдучи за теорією Г. Сковороди про «дві натури» природи (видиму, зовнішню й невидиму, духовну), вона у формі білого вірша омовлює це:

*Кордоцентрична
Наша ментальність.
А той маргінальний
Світ – не важливий
Актант народу...
Народу нашого:
Екстравертно-
Генетичне*

світло... [1, с.5]

І хоч в основі нашого світомислення – «філософія серця» (тому «наш світогляд / Наївним / іншим / здається...»), та «Це наше щастя / Бути такими» і водночас «Це наше горе». Але, попри все, «Наші чесноти – / При нас назавжди...». Інша річ, і це недобре для нації, що, за авторкою, «ми не знаємо, / Що з тим чинити». Мається на увазі період в Україні до 2004 року. Ось чому так протиставляється державне і воістину народне: «Сила державна / Завжди жорстока. / Сила майдану – / Небом освячена...». Як багато сказано тут за зовні лаконічними, скупими рядками про складний період в житті народу на початку третього тисячоліття. І якщо до першої і наступних строф цієї поезії треба бути інтелектуально підготовленими, то фінальна строфа розставляє все на свої місця, по-своєму синтезуючи і доповнюючи вищесказане:

*Йду за Сковородою –
Приходжу до Юркевича...
То кордони землі
І серця нашого... [с. 6].*

Просто, неускладнено й стисло мовиться про речі глибокі, зокрема завершуючи й про «макросвіт» і «мікросвіт» особистості українця.

Час як форма буття є філософською категорією, що в різних видових та авторських інтерпретаціях постає у творах. Тому тут насамперед варто говорити про художній час відчуттями поетеси. Скажімо, в «Недописаному триптиху» Марії Вайно знакові неодноримісні поняття часу як такого (минуле, сучасне, майбутнє), котрі ще називають «модусами часу», авторка подає в своєму суб'єктивному баченні, бо ж:

*Пишемо...
Сьогодні –
Із Завтра
в змові...
Щоб Післязавтра
та й перевикористати [с. 7].*

Як бачимо, поетеса на початку твору наче опускає минуле, акцентуючи на сучасному та майбутньому – ближчому і дальшому. Та в наступних строфах відчутно використання не лінійного, а нерівномірного часового ритму, повернення то до воєнного часу Другої світової («Зі шкіри чиєсь – / Чиєсь портфелі...»), то до свіжих подій Майдану («Плаче майдан -/ Він під ногами»), то до 1917 – 20-х рр. ХХ ст. («В «Універсалі»./ І не в Парижі, / А в граді Києві... /¹) чи аж доби «Золотого слова», за яким інтелектуальний читач згадує «смутний» сон князя Святослава і виголошене ним «злато слово, с слезами змішено» з приводу невдалого Ігорєвого походу на половців, забувши про єдність між братами-князями, прагнути собі «слави іскати», не порадившись з ним, досвідченим старим соколом [7, с.49]. І, нарешті, фінальні рядки поезії Марії Вайно, в яких наче зливається символіка з підтекстом про те, що в майбутньому «Буде дорога / Від Сходу – / До Заходу... / Буде(?)», бо так «Пророчить / Прадавне / «Слово»... / [с. 8]. Відомо, що «дорога» в українській міфології символізує складне, нелегке життя, та не тільки окремої людини, а й ширше – нації, народу, але також – «символ єднання» [Див.: 2, с. 163], що особливо узгоджується із згадкою про «Прадавнє «Слово». Останнє однозначно важко розкодувати, бо його можна трактувати і як Боже слово, а значить і Божа дорога, і як «Слово о законі і благодаті» (1030-1050 рр.) київського митрополита Іларіона, в якому Христос і апостоли його «повідали» «про воскресіння і про майбутній вік» «Руської землі» [6, с. 18], і, нарешті, як знову ж таки «Слово о полку Ігорєвім», унікальній пам'ятці кінця ХІІ-початку ХІІІ ст. Власне, її ідея чи не найближча до концепції «Недописаного триптиху» Марії Вайно, особливо до другого поетичного підрозділу: бо ж тільки в єдності всього народу / всіх князівств Київської Русі можна захистити свою землю. Оскільки в час написання книги поезій авторкою, а це був період після Майдану (2006 рік опублікована збірка, повторно нагадаємо), то мовиться про це відповідно до суспільної ситуації:

*«Золоте слово»
Та й при престолі...
Єдності, сили,
Миру, стабільності...
Бажана казка [с. 7].*

Сьогодні, після трьох десятиліть нашої незалежності і боротьби з російським окупантом (і з 2014, і з 24 лютого 2022 року), це уже не «ба-

¹ Відомо, що «Універсалів» було проголошено чотири, одним із співтворців був Володимир Винниченко, вважається що 3-ій і особливо 4-ий «Універсали» акцентували на незалежності й самостійності УНР, авторка ж орієнтується на знаючого реципієнта, який в підтексті глибше осмислить сутність сказаного навіть за одним словом («В Універсалі...»).

жана казка» як на 2006 рік, а жорстока реальність, у якій та ж концепція Єдності, щоб перемогти ворога. Тому третій недописаний триптих кожен по-своєму домислить. Скажімо, можна відштовхнутися від першої строфи, в якій у підтексті читаємо про те, що варто використати уроки минулого і сьогодення, щоб їх «перевикористати» для теперішньої перемоги.

У першому циклі збірки запам'ятовується також «Український монолог». Авторка зуміла подати історію випробувань і виживання України у складну добу вже кінця ХХ століття на прикладі української сім'ї (матір / Я і двох синів), базуючись на картині Рембрандта «Три дерева», на що вказує й епіграф. Поетеса відштовхується від відомого офорту (1643 р.) всесвітньо знаного голландського маляра поч. ХVІІ ст., де на передньому плані дерева із сакральним числом три на тлі особливого стану в природі – передгрозя із вражаючою дощовою хмарою. Вона асоціативно накладається на світ ліричної героїні, що зливається із складним моментом буття самої авторки, її вмінням перебороти труднощі, вистояти всім трьом, наперекір природнім (як у офорті) й суспільним катаклізмам. Поліаспектна символіка числа «три» у різних релігіях, фольклорах, літературах, філософських системах тут чи не найбільше тяжіє до символу оберега, бо кожен із трьох присутніх у поезії, генетично й ментально сприймаючи світ насамперед серцем, допомагає один одному вистояти в життєвій боротьбі (насамперед матір – дітям, а вони – матері, бо син «Лиш любов'ю / Життя моє / Вимолив [с.13]). Фінальна неримована строфа білого вірша, побудована за принципом акценту на інтонації, в якій поділ на рядки все ж реалізується на основі смислових сегментів, у котрих вагоме значення надається повторенню конкретних слів рефрену («шмат», «моя», «троє») для підсилення філософічності думки, де по-іншому, ніж у початковій поезії, звучить та ж «філософія серця» з «макросвітом» і «мікросвітом» почувань ліричної героїні :

*Шмат землі,
Серця шмат
І хоругва
Моєї сім'ї.
Моя доля...
Моя екзистенція.
На вселенські
Світи.
Троє ВАС,
Троє нас.
Посміхаюсь
І знаю:
Вже більше
Ніж троє є...[с.13].*

Останні два рядки, як і перед ними, знову ж вказують на сакралізоване число «три», виходячи із спостереження «людей над багатівковою біологічною еволюцією життя (одна народжує двох, двоє – третього і т. д.)» [3, с. 521],

На часовому контрасті «колись» і «тепер» побудована поезія «Колись на чистім аркуші нове писала...», присвячена окремій деталі із психології творчості. Відомо, що кожен письменник має свою творчу лабораторію й особистісні прикмети. Та найголовніше у світі ліричної героїні – це ставлення до слова, до творчості як до святини, як до чогось сакрального: «Я невибагливою стала? Може. / Шматок якийсь паперу – то як просвіт. / Відтак у чистий аркуш я рядкові/ Зайти дозволю, як в нову оселю / Занести хліб на чистім рушникові» [с. 15]. Врешті, із щойно згаданим твором солідаризується за своєю змістовою близькістю фінальна у цьому циклі поезія із загадковою присвятою «Вам», котру щоб розкодувати, треба, не поспішаючи, її перечитати. «Вам», переконуємось, це – читачам, це – адресатам, духовним родичам, а «це більше/ніж кровні, навіть». Авторка по-своєму пише про сутність письменницької особистості, про глибокі джерела її народження, бо «Мій спадок з благословення / Без умовних одиниць», адже «Моя творча спокута – талант,/ Що не використали мої предки». Поетеса устами ліричної героїні мотивує добрий контакт із реципієнтами, тобто проблема «письменник-читач» тут знову ж таки аргументується «філософією серця», особливими почуттями до тих, про кого і для кого пише (невипадково – «Вам»), то й відчуває їхнє сприйняття своєї творчості серцем:

*Віддам свою любов,
Як лист в поштову скриньку...
(Відповідь – не обов'язкова.
Вмію слухати серця,
Тож її знаю) [с. 16].*

За поеткою, справжній творець не пише заради матеріального, бо ж благословення – згори і з давніх джерел предків, тому головний спадок: «Дітям – молитва і честь мого імені», а читачам – «Вам – вся я...рядками». Остання лаконічна трьохрядкова строфа білого вірша, форма вираження якого переважає у першому циклі, передає злиття світу ліричної героїні й автора та його творчого взаєморозуміння з читачем: «Поважаю талант / Відчувати інших!.. Ваш...».

Сюди ж так і проситься «Портрет кімнати» із останнього циклу, за окремими штрихами, деталями котрої постає виключно духовне ество ліричної героїні, творчої особистості. Невипадково місце свого словотворення вона називає «моя каплиця», уточнюючи «Ні – келія», бо в каплиці люди не тільки моляться, але й можуть слухати духовні відправи, а в келіях, як відомо, ченці чи черниці присвячують своє життя всевишньому, живучи виключно в молитвах, у мініатюрних помешканнях при

монастирях чи інших місцях, де їм ніхто не заважає. У поезії Марії Вайно – це невелика, майже аскетична, кімната, своєрідна творча майстерня, в якій, як і в келії чи каплиці, немає нічого матеріального, нічого зайвого, а все найнеобхідніше для праці, що витворюється в самотині. Тому на передньому плані – «Свіча і образ», власне, не свічка, а поетично – «свіча», що є уособленням «сонця», «життя», «долі», «чистоти серця» і, звичайно, «любові до Бога» [5, с. 110] та людей. Ну, а який митець живе без образів! Та ще в центрі – міцний стіл, списані папери і «заструганий олівець». Авторка використовує персоніфікацію, щоб надати глибокого значення, на перший погляд, звичайним речам, але з допомогою яких письменник реалізує свої задуми:

*...Нагостро олівець
Заструганий змарнів.
(А як співало
З дотику мого
Його крихке,
Але так вірне серце! [с. 4].*

Ось чому ліричній героїні імпонують ті предмети, які для багатьох не мають ніякого значення («Люблю папір/ І канцтоварів сніг»), адже творці художнього, мистецького світу – то особливі люди, із своїми уподобаннями, звичками, побутовими дрібницями, із своїм, глибоко індивідуальним поглядом на світ («Я, кажуть, / Наче «паперова жінка». / Я й не перечу. / О! яка ще жінка! / В своїй кімнаті. / За міцним столом...») [с.43].

Поетичний триптих «Батьківська хата» ніби продовжує мотив отчого дому із поезії «Якщо шлях скам'янів...» і не може нікого з реципієнтів не торкнутися серця, глибинно. Бо в кожного в якийсь момент життя по-своєму проживалася і переосмислювалася реальна втрата рідного Дому, в якому нема уже найрідніших тобі людей... Та він ще є: «І стежка повз хрест колійовий, / Он вуличка наша / І хвіртка... / Та тільки не кличе». У початковій строфі поетеса використовує градацію задля посилення і пришвидшеного нагнітання емоційно драматичного стану ліричної героїні, яка майже фізично зримо спішить «додому». Власне, тут особливу роль і виконує ключове слово: додому. І як контрастне заперечення: дому уже нема, вірніше, ти до нього уже не маєш права, бо його «продали». Та йому передує багатозначний образ води / дощу, дієслівна нагнітаюча синоніміка і графіка рядків «східцями» яких вказують на вічно мінливу і плинну стихію:

*Дощ падає,
б'ється,
стікає,
стікає додолу.
Життя розмежовує простір,
І смуги водою [с. 19].*

Та вода / дощ є й посередником між повітрям, вогнем та землею, а також між життям і смертю. Життям тому, що вода акумулює в собі материнське начало. Звідси один із символів «жіночого принципу» – Матір води, Дім Матері / див. детальніше: [3, с. 115-119], який для ліричної героїні є тим завжди притягальним центром, до якого вічно спішиш: «/Додому. / Додолу! / Вповзти. / Увійти. Притулитись. / Я хочу додому» [с. 19] навіть тоді, коли вже нема тут найдорожчої у світі людини. А смертю – тому, що продана хата позбавляє будь-якого прихистку, бо «Чужі з неї люди виходять...». Бо є вододіл – «до» і «після». Ось чому фінальна строфа акумулює в собі такий внутрішній огром почуттів, такий спротив, котрий передається короткими заперечними частинами речення, окремі сегменти якого навіть не узгоджуються між собою («Не може...такому бути»), бо ж емоції, хвилювання беруть верх, як кажуть, над розумом:

Не може,

не треба...

Не треба (!)

такому бути:

Не вмерла ж родина,

А вже голосіння чути... [с. 20].

Голосіння, як відомо, чути на похоронах. Для ліричної героїні це остання поїздка до рідного дому, це – смерть хати, це – її похорон, Звідси фінальний рядок акцентує на від'їзді («За розкладом ...поїзд»).

Третій цикл, за назвою котрого і означена поетична книга, – «Згорток на лавці», присвячений особистісним почуванням ліричної героїні. Але яка відмінність у стильовому вираженні, у манері це передати в порівнянні, скажімо із першою, а також і другою збірками авторки! Там – почуття, емоції переповнювали її душу, відкритість ліричної героїні була максимальною, зрідка, може, навіть й надмірно відвертою. Тут – деяка завуальованість почувань, звідси яскрава поетична недомовленість, навіть прихованість аж до визначальних рядків .

У поезії «Що то було? Та пригорщами сміх...» йдеться про зародження ледь вловимого почуття між Нею і Ним на тлі осінньої природи («Жарів та жовтень листом. / У вітрах... А земля спивала, / Ростила трави, квіти – і життя...» [с. 25], а ще – голубів «довкруг»). Та хоч одним із символів голуба є кохання, але в поезії йому не суджено розгорітися, хоч, здавалось, «було так просто – / Під ногами./ А ще – над нами. / Ще отак – між нами...». Про те, що щасливий фінал у стосунках, очевидно, проблематичний, вказують окремі штрихи поетичного мовлення: «бережність в очах. Розпука вуст...», а особливо – «Дощі, мов крихти нашої печалі, / Сікли обличчя...». Тому тут вода (а дощ є одним із природніх виявів води) не постає символом «парування» як у митрополита Іларіона, не вказує на очищувальну силу, здатну «принести щастя» [5, с. 29], а

своєрідно, образно, передбачає майбутнє – НЕ РАЗОМ, а ПОРІЗНО, бо – «дощі-печаль». Остаточна причина – в ключових рядках, де вагоме значення надається рефрену «своя», повторення якого акцентує на неможливості бути разом через створений до зустрічі Ним і Нею свій сімейний і наявний національний простір:

*Сміявсь бузок,
Всю душу щастям вип'яв,
Та в кожного була
Своя в нім квітка...
Своя родина і своя земля... [с. 25].*

Поетеса цікаво будує свою поетичну розповідь, передаючи якийсь момент настрою, базуючись на яскравих метафорах, між якими так багато сказано. Бо за першим рядком іншої поезії – «Скрипнули двері» реципієнт має надію на якусь дію, зустріч ліричної героїні, хоч вона – за кадром, але все передано її тонким внутрішнім слухом, зором, почуванням (оберемки «слів необережних», «Траєкторіями зору навіженого», «Вікна, засвідчені свідки»...» долю стрічали» [с. 29]). Та, на жаль, «Щастя... / Безпутнє, на милицях, / Знов було п'яне!». Ці ключові рядки по-своєму мотивують втрачену надію на краще – від с к р и п у дверей до с х л и п у дверей;

*Схлипнули двері,
Замкнувшись...*

Пішов назавше.

Майстерність авторки – у визрілому вмінні через мову і звучання предметів передати глибоко заховані переживання ліричної героїні. Адже «двері – це насамперед символ межі» [2, с. 127], межі Дому, сімейного затишку, прихистку, щастя, якщо воно є в ньому. Власне, фінальні рядки доповнюють, конкретизують, врешті, підсумовують ключову вищезгадану інформацію, яка талановито передана через образний рівень вираження – схлип дверей.

Поезія «Вже не знаю, чи хочу, щоб ти повернувсь...» може сприйматися і як зовсім інший твір, і як продовження попереднього. Тут уже зримо постає момент внутрішнього буття ліричної героїні за формою вираження від першої особи – «Я». Власне, мотивацію саме такого звучання початкового рядка-заголовка знаходимо в ключових словах-одкровеннях: «Твоє серце було не для мене. Своє / Щастя правив...» / і найголовніше – «Твою частку у серці моєму вже вийнято». Ось чому лірична героїня як творча натура особистісну життєву драму зможе пережити по-своєму:

*Я тебе дотикнутися зможу пером
У листі. У щоденнику. (Спомин – як виняток...)
Я сказала,
що «зможу» ?*

Без щастя...

Боюсь.

Ні, не хочу...

Не треба!

Щоб ти

повернувся [с. 30].

Фінальні лаконічні рядки не випадково написані своєрідною «драбинкою» (як, до речі, і в багатьох інших поезіях), за якою згусток переживань і переповненість почуттями, незакінченість думки, природні в таких психологічних станах паузи, умовчання... І коли на початку поетичного мовлення лірична героїня ще сумнівається – «Вже не знаю, чи хочу, щоб ти повернувся...», то в кінцевих – остаточно знищує сумнів, як би це не було їй важко при вирішенні знакового періоду в житті. Художнього ефекту додають заперечні частки («Ні, не хочу... / Не треба! / Щоб ти / повернувся.»), що остаточно стверджують надважкий вибір ліричної героїні.

Останній, четвертий цикл збірки аргументовано означено «Волощина пензля». Бо як у талановитого художника-маляра «волощина пензля» здатна творити мистецькі дива, так і в письменника майстерне володіння Словом народжує поетичні зблиски, котрі ще довго відлунюватимуть у серці реципієнта. Ось чому найперше звертаєш увагу на ті поезії, котрі написані під впливом споглядання картин Ван Гога чи моментів його біографії, або ж акварелі Тетяни Павлик.

У поезії «Скорбота, що всюдисуща», не випадково вказується в епіграфі, на основі чого вона написана, що дало імпульс для її створення – однойменна картина Вінсента ван Гога. Авторка не просто показує враження ліричної героїні від споглядання «Скорботи» неповторного нідерландського художника і графіка, короткий життєвий шлях якого переповнений стражданнями та душевними хворобами, але й ті асоціації, які викликає в неї це мистецьке полотно, свій кут зору, своє сприйняття. Ось чому всеохопну печаль, яка наскрізь пронизує всю постать жінки, обличчя якої не видно, але тягар журби відбитий в усьому: позі, поставі, деталях її тіла, лірична героїня бачить в трагічному епізоді її життя:

Жінка – скорбота

З грудьми, що сповзли по тілу

За тяжіння законом.

З животом, де жило –

Й народилося...мертве тіло[с.57].

І як художник зумів фарбами передати трагедію жінки в один із моментів її буття, так і поетеса по-своєму акцентує насамперед і на зовнішньому, видимому, а також штрихом і на внутрішньому, прихованому стані душі, адже «Збігли коси, в думках згубилися... / Вже не мати... / Бо застигла скорбота каменем, / Та без поступу. / Тільки очі, які все ба-

чили, / Лишень тіло... / Її нищить так безпорадно, / Неприховано». Як і більшість поезій збірки «Згорток на лавці», так і аналізовану, Марія Вайно пише неримованим білим віршем, поділивши його на строфи. І якщо художник-маляр не відображає на картині бодай якогось промінчика-виходу із цієї наскрізної скорботи (бо це не було його метою, це вже була б інша картина), то лірична героїня бачить це по-своєму у фінальній, четвертій строфі, в якій, на відміну від трьох попередніх, акцент на ритміко-синтаксичній хвилеподібній графіці, в заключних двох рядках:

*Некрасива,
бо в неї горе,
Їй би зрушиться,
аби жити...
Десь покинута
Своїм щастям...
Доторкнися –
вона врятується... [с. 58].*

Поезія «День освітянина, року 2003...» теж написана авторкою під впливом споглядання картини Ван Гога, на цей раз – «Їдці картоплі» (1885 р.), на що вказує епіграф. Правда, асоціації, що виникають в ліричній героїні, базуються не на важкому становищі селян, які споживають найдешевшу їжу у надто скромній обстановці, як це відтворено на полотні художника, а на принизливому існуванні української інтелігенції в нібито незалежній державі. Тому тут спонукою послужило і художнє мистецтво, і «свято» освітян, які знаходяться на такому ж рівні матеріальному та загалом суспільному, як селяни Ван Гога в іншу добу. Ось чому «Безжально скніє, / Бо вмирає, просвіт... / Вік двадцять перший/ Випиває душу, / Та залищає Очі – свідки правди, / Що мала час Україна безталанний... / Закони – і умовну незалежність...» [с. 50], за якої інтелігент не ціниться. Він не виконує ту роль, яку мав би виконувати у справді ні від кого незалежній країні, тому інтелект нації через безвихідь змушений покидати рідну землю, не маючи насправді права голосу, права на нормальне життя як у фінансовому, так і в духовному чи в усіх інших планах:

*Якщо не наймит в чужаків –
То злидар.
Де наша вартість ? Риб'я безголосо...
Інтелігент...
(Ще є?) – «Їдець» картоплі... [с. 50].*

А поезія «М'яким м'ячиком...» написана під впливом споглядання картини «Народження» Тетяни Павлик, сучасної мисткині в образотворчому та графічному мистецтві, а також у художній фотографії. Уже назва акварелі вказує на її метафоричність, неоднозначність сприйняття й розкодування як професійним або письменницьким, інтелектуальним чи

просто аматорським глядачем. Кожен по-своєму схоплює перший чи другий план зображення, відзначає ті чи інші художні деталі, виокремлюючи ті, які насамперед чимось вражають... Марії Вайно як художниці слова імпонує проблема психології творчості, це відчутно насамперед в її прозових творіннях. Тому й не дивно, що в цьому ракурсі авторка поезії висновує, виявляючи власне свій, оригінальний погляд на акварель: «А митець упізнав / Потужністю / Незбагненого / В тім народження... / Зійшла / Творчість / В горнілі хаосу» [с. 56].

Поетична книга Марії Вайно починалася і завершувалася філософськими роздумами, що загалом присутні по-своєму в усіх «жмутках» збірки. Невипадково Дмитро Павличко, перебуваючи під свіжим враженням від щойно прочитаної збірки «Згорток на лавці», високо оцінив її, порівнюючи із сучасною поезією, справедливо зазначивши: «Але найважливіше – Ви зростаєте як майстриня і як філософ»... «Ви справжня письменниця» [4]. Адже, за Марією Вайно, кожен ранок, початок нового дня несе як конкретній творчій індивідуальності, так і нації, народу нові проблеми, «болі» і сподівання, але головне тут «совість» і активна надія на краще:

*Дається день. На нього кат і варта.
На болі право... Совість, як розвідниця.
Мені, аби не згіршитись до завтра,
Переболіти треба – і все зміниться...
Дається день... [с. 61].*

А загалом це справді «залишений згорток рядків певному часовому простору суспільства, окремішній особистості в ньому, це подих митця, що творить в ім'я краси людської екзистенції» / 1, с. 2 /. Це філософська палітра художньо-поетичних роздумів, почувань, споглядань Марії Вайно, що не можуть не викликати відгуку в душі інтелектуального реципієнта.

Висновки. Таким чином, перший цикл третьої поетичної книги «Згорток на лавці» Марії Вайно починається і завершується «філософією серця», передавши його сутність уже в красномовному заголовку та в талановитих авторських роздумах. При цьому художні філософування у координатах часу відлунюють по-своєму в поезіях усіх циклів через глибинний світ ліричної героїні (на відміну від перших двох збірок авторки), струмуючи і в історико-суспільних катаклізмах України, і в духовно-естетичних та мистецьких вимірах творчої особистості, нерідко йдучи і від індивідуально-особистісного чи інтимного до національного та вселюдського.

Література

1. Вайно Марія. Згорток на лавці. Поезії. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2006.64с. Тут і далі цитуємо за вказаним виданням, в дужках вказавши сторінки.

2. Войтович Валерій. Українська міфологія. К.: Либідь, 2002. 664 с.
3. Керлот Х.З. Словарь символов. М.: «REFL-book». 1994. 608 с.
4. Павличко Дмитро. Лист до Марії Вайно. *Особистий архів автора*. Або ж див.: Вечірній Івано-Франківськ. 2009. 31 грудня (№42). С.4.
5. Потапенко О., Дмитренко М., та ін. Словник символів. К.: Редакція часопису «Народознавство», 1997. 156 с.
6. «Слово о законі і благодаті» митрополита Іларіона. *Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія з коментарями*. Упоряд. Є.А.Карпіловська, Л.О.Тарновецька; відповід.ред. І.П.Чепіга. Чернівці: Вид-во «Прут», 1997. С.17-18.
7. Слово о полку Ігоревім / передмова та примітки Л. Махновця й О. Мишанича; художн. Г. Якутович. К.: Веселка, 2008. 134 с.
8. Хороб Марта. У поетичному світі любові (Лірика Марії Вайно). *Прикарпатський вісник Наукового Товариства імені Шевченка*. Слово. 2022. №17 (65). С.147-159.

**"THE DAY IS GIVEN" - FOR LIGHT, FOR "PHILOSOPHY
OF THE HEART", FOR THINKING**
(based on the collection of poems "A roll on the bench" by Maria Vayno)

Marta Khorob

e-mail: khorob@ukrnet

*The purpose of the article: to analyze in detail the third and to date the last book of poems "A roll on the bench" by Maria Vaino, to show the growth of poetic skill and its absolute dissimilarity in comparison with, for example, the first book, where the central theme is the motif of betrayed love, the difference in imagery, multifaceted motifs and poetic style - with two previous collections ("Astringency", "Ariadna's Thread") and "Uzhhorod cycle". This determines the **scientific novelty** of understanding. **Research methods:** hermeneutic, receptive aesthetics, concrete-historical. **The practical significance** of the article is that its results can be used in understanding the Ukrainian poetic process of the late 1990s and early 20th century and, in particular, the creative work of Maria Vayno as a lyricist, poet when writing course, diploma, master's or other types of works.*

***Key words:** Maria Vaino, poet-philosopher, "philosophy of the heart", the world of the lyrical heroine.*